

Bir Kamu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Öğrencilerinin Profesyonellik Tutumları

Serpil ÇELİK DURMUŞ*, Yurdagül ERDEM **

Öz

Giriş: Hemşirelikte profesyonel bakış açısı, öğrencilerin hemşirelik imajı algısını etkilemektedir. **Amaç:** Bu araştırma, Bir Kamu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik bölümü öğrencilerinin mesleki profesyonellik tutumlarını belirlemek amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. **Yöntem:** Araştırmanın evrenini, Bir Kamu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde 2016-2017 eğitim ve öğretim yılına devam eden Hemşirelik bölümü 3. ve 4. Sınıf öğrencileri (N: 210) oluşturmuş, örnekleme ise araştırmaya katılmayı kabul eden 123 öğrenci oluşturmuştur (n: 123). Araştırmanın verilerini toplamak için, Demografik Bilgi Formu ve Öğrenci Hemşirelerin Profesyonellik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Öğrenci Hemşirelerin Profesyonellik Tutum Ölçeği, Hisar ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek, 28 maddeden ve 8 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları şöyledir; Bilimsel Bilginin Artmasına Katkı, Otonomi, İşbirliği, Yeterlilik ve Sürekli Eğitim, Mesleki Örgütlere Katılım ve Mesleki Gelişim, Komitelerde Çalışma, Toplumsal Hizmet, Etik Kodlar ve Teori'dir. Ölçekten alınan puan arttıkça profesyonellik tutumu artmaktadır (min: 28, max: 140). Ölçeğin Chronbach alfa değeri bu çalışma için .91 bulunmuştur. **Bulgular:** Hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalaması 21.12 ± 1.92 yıl'dır. Öğrencilerin genel profesyonellik tutum puan ortalaması yüksek bulunmuştur (110.13 ± 15.73). Ölçeğin alt boyutlarından alınan puan ortalamaları sırasıyla en yüksek puan ortalamasını bilimsel bilginin artmasına katkı, işbirliği otonomi, yeterlilik ve sürekli eğitim, toplumsal hizmet, etik kodlar ve teori, mesleki örgütlere katılma ve mesleki gelişim, komitelerde çalışma boyutundan aldıkları saptanmıştır. **Sonuç:** Araştırmada, hemşirelik 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrasında mesleki bilgi yükünü arttırmaya yönelik faaliyetlerde bulunmak istedikleri ve hemşirelik mesleğini severek okuyan öğrencilerin otonomi boyutundan aldığı puan ortalamasının diğer boyutlara göre yüksek ve anlamlı olduğu saptanmıştır. Öğrencilerin genel profesyonellik tutumlarının yüksek olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik Öğrencisi, Profesyonellik, Tutum.

Abstract

Professionalism Attitude of a Public University Faculty of Health Science Nursing Department Students

Background: The professional perspective in nursing affects the perception of students' nursing image. **Objectives:** This study was conducted as descriptive for determine attitude of professionalism that students of Nursing Department in Faculty of Health Sciences of a Public University. **Methods:** The population of the research are the 3rd and 4th class students (N:210) in Faculty of Health Sciences of a Public University, samples who agree to participate in research (n:123). To collect data for the study, Demographic Information Form and Student Nurses' Professionalism Attitude Survey were used. Student Nurses' Professionalism Attitude Survey was developed by Hisar et al. (2010). The scale consists 28 items and 8 subscales. The sub-dimensions of the scale are as follows: contributing to the increase of scientific knowledge, autonomy, collaboration, qualifications and continuing education, participating in professional organizations and professional development, working in the committee, social services, ethics codes and theory. As the score on the scale increases, the attitude of professionalism increases (min:28, max: 140). The alpha value of the scale was found to be .91 for this study. **Results:** The average age of nursing students is 21.12 ± 1.92 . General professional attitude score of students were high level (110.13 ± 15.73). The mean scores obtained from the sub-dimensions of the scale were found to be the highest score average in order of contributing to the increase of scientific knowledge, cooperation autonomy, qualification and continuing education, social service, ethics codes and theory, participation in professional organizations and professional development, working in committees. **Conclusion:** In this study, 3rd and 4th class nursing students want to improve their knowledge about the framework after being graduated, the students received an average score of autonomy sizes enjoy reading the nursing profession and was found to be significantly higher compared to other dimensions. Students' general attitude of professionalism was found to be high level.

Key Words: Nursing Student, Professionalism, Attitude.

Geliş tarihi: 30.08.2018

Kabul tarihi: 26.02.2019

Profesyonellik, hemşireliğin meslekleşme sürecinde yarım yüzyılı aşkın bir süredir yoğun olarak üzerinde çalıştığı bir konudur (1,2,3). Hemşirelik mesleğinin profesyonel düzeye gelebilmesinde öncelikle bu kavramın akademisyenler, klinisyenler ve öğrenciler tarafından benzer şekilde anlaşılması ve bu doğrultuda harekete geçilerek nitelikli hemşirelik eğitimi, bakım hizmetlerinin planlanması ve uygulanması ile istendik hedefe ulaşabileceği belirtilmektedir (4).

Hemşirelikte profesyonellik, ilk olarak Miller, Adams ve Beck (1993) tarafından tanımlanmıştır. Hemşirelik mesleğinin profesyonellik kriterleri; eğitimsel hazırlık, yayın, araştırma, mesleki organizasyonlara katılım, topluma hizmet, yeterlik ve sürekli eğitim, hemşirelik kodları, teori ve otonomidir (5). Bu kriterler profesyonel kimlik gelişim sürecinde olan hemşirelik profesyonelleri ve bu yolda eğitim almakta olan öğrenciler açısından aynı zamanda bir rehber olarak değerlendirilebilir (4,6).

Hemşirelikte profesyonel bakış açısının değişimi ve gelişimi öğrencilerin hemşirelik imajı algısını etkilemektedir. Öğrencilerin profesyonelliğe ilişkin algısında okul ile olan etkileşimler, klinik deneyimler ve çalışma gruplarının etkisi olduğu da belirtilmektedir (7). Bu konuya yönelik yapılan bir çalışmada, eğitimin başında olan öğrencilerin profesyonel hemşireliği, bireylere olan ilgi ve yardım etme olarak algıladıklarını, bununla birlikte, bir terim olarak profesyonellik kavramının ise eğitimini bitirmek üzere olan son sınıf öğrencileri tarafından konuşulmaya başlandığı belirtilmektedir (8).

Bu çalışma, 8-10 Aralık 2016, İstanbul'da 2. Ulusal Hemşirelikte Yönetim Kongresi'nde sözel bildiri olarak sunulmuştur. * Dr. Öğr. Üyesi. Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kırıkkale, Telefon: 0530 933 4650. e-mail: serpildurmus@kku.edu.tr; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0932-3346>. ** Prof. Dr. Kırıkkale Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Kırıkkale; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9209-9890>.

Leduc ve Kotzer (2009)'ın çalışmasına göre, eğitim sürecine yeni başlayan öğrencilerin henüz “profesyonel hemşire kimdir? Ne anlama gelir?” gibi sorulara verilecek cevaplarının olmadığını ayrıca, mesleğin etik boyutuna yönelik duyarlılıklarının düşük olduğunu belirtmişlerdir. Hemşireliğin profesyonelleşmesine yönelik bakış açısı zaman içinde değişmiştir. Öğrencilerin başlangıçta mesleği kıyafet ve görünüş ile değerlendirirken zaman içinde daha bağımsız ve kariyer planlarının yapıldığı bir meslek olarak algılamaya başladıkları belirtilmiştir (9).

Literatüre bakıldığında, öğrencilerin eğitim sürecinin başında profesyonelliğe ilişkin çok yüzeysel ve daha çok toplum imajı doğrultusunda görüşlerine yer verilirken, eğitimin sonuna doğru öğrencilerin mesleki profesyonellik ile ilgili gerek aldıkları dersler (liderlik, eleştirel düşünme ve karar verme, deontoloji ve etik, vs.) gerekse klinik uygulamalarda edindikleri mesleki kimlik ve gözlemedikleri profesyonel rol modelleri sayesinde mesleki profesyonellik algılarının pozitif yönde değiştiği düşünülebilir (4,10,11).

Ulusal literatür tarandığında hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik tutumlarını inceleyen kısıtlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır (12,13). Bu bağlamda, araştırmanın ulusal literatürde yerini alacak olması ve hemşireliğin profesyonellik gelişimine katkı sağlaması açısından önemlidir. Araştırmanın amacı, Bir Kamu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi hemşirelik bölümü öğrencilerinin mesleki profesyonellik tutumlarını belirlemektir.

Araştırmada;

- Hemşirelik bölümü öğrencilerinin profesyonellik tutumları ne düzeydedir?
- Hemşirelik bölümü öğrencilerinin profesyonellik tutumlarını demografik değişkenler etkiler mi? Sorularına yanıt aranmıştır.

Yöntem

Araştırmanın Tipi

Araştırma tanımlayıcı tipte yapılmıştır.

Araştırmanın Yapıldığı Yer

Araştırma, bir Kamu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde yapılmıştır.

Araştırmanın Evreni / Örneklemi

Araştırma, Bir Kamu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi'nde 2016-2017 eğitim ve öğretim yılında eğitime devam eden Hemşirelik bölümü 3 ve 4. sınıf öğrencileri üzerinde yapılmıştır. Toplam öğrenci sayısı 210 (N: 210) olup, çalışmaya katılmayı kabul eden 71 üçüncü sınıf, 52 dördüncü sınıf olmak üzere 123 öğrenci üzerinde araştırma tamamlanmıştır (katılım oranı %58.6). Öğrenciler ilk klinik deneyimlerini 2. sınıfta edindiklerinden ayrıca mesleki etik ve deontoloji, iletişim gibi dersleri 2. sınıfın sonunda aldıklarından araştırmaya 3. ve 4. sınıf öğrencileri dahil edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Sosyo-demografik Özellikler Soru Formu; araştırmacılar tarafından oluşturulmuş ve on adet çoktan seçmeli (cinsiyet, eğitim vs.), iki adet açık uçlu (yaşı, öneri) toplam 12 soruya yer verilmiştir.

Öğrenci Hemşirelerin Profesyonellik Tutum Ölçeği; Hisar ve arkadaşları (2010) tarafından geliştirilmiştir (14). Ölçek 5'li Likert tipinde, 28 maddeden ve 8 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçeğin alt boyutları şöyledir; Bilimsel Bilginin Artmasına Katkı, Otonomi, İşbirliği, Yeterlilik ve Sürekli Eğitim, Mesleki Örgütlere Katılım ve Mesleki Gelişim, Komitelerde Çalışma, Toplumsal Hizmet, Etik Kodlar ve Teori'dir. Ölçekten alınan puan arttıkça profesyonellik tutumu artmaktadır (min: 28, max: 140). Orijinal ölçeğin Chronbach alfa değeri 0.90 olup, bu çalışma için .91 bulunmuştur.

Tablo 1. Öğrenci Hemşirelerin Profesyonellik Tutum Ölçeği'nin Alt Boyutlardan Alınabilecek Min. ve Max. Değerleri

Profesyonellik ve Alt boyutları	Min.	Max
Bilimsel Bilginin Artmasına Katkı	6	30
Otonomi	3	15
İşbirliği	5	25
Yeterlilik ve Sürekli Eğitim	3	15
Mesleki Örgütlere Katılım ve Mesleki Gelişim	3	15
Komitelerde Çalışma	2	10
Toplumsal Hizmet	3	15
Etik Kodlar ve Teori	3	15
Genel Profesyonellik Düzeyi	28	140

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri Ekim – Kasım 2016 tarihleri arasında araştırmacılar tarafından toplanmıştır. Araştırmaya katılımda gönüllülük esas alınmış olup öğrencilerden sözlü onam alınmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırmanın bağımsız değişkenleri sosyo-demografik değişkenler; bağımlı değişkenleri ise Öğrenci Hemşirelerin Profesyonellik Tutum Ölçeği maddeleri olarak kabul edilmiştir. Veriler SPSS 15. Programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde sayı, yüzdelik, ortalama ve standart sapma, Independent Sample t Test ve Mann Whitney U Testi kullanılmıştır. İstatistiksel anlamlılık düzeyi olarak 0.05 kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmaya başlamadan önce, gerekli kurum izinleri alınmıştır. Bunun yanı sıra Kırıkkale Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan gerekli etik izin (Karar No:2018.06.33) alınmıştır. Ayrıca anketler öğrencilere verilmeden önce araştırmacılar tarafından gerekli açıklama yapılmış ve araştırmaya katılımda gönüllülük esas alınmış olup sözlü onam alınmıştır.

Bulgular

Hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalaması 21.12 ± 1.92 'dir. Öğrencilerin büyük çoğunluğu (%84.6) kız öğrenciler olup, %50.4'ü Anadolu lisesi mezunudur. %65.9'u hemşirelik bölümünde okumaktan memnun, %51.2'sinin hemşirelik mesleğini iş bulma kolaylığı nedeniyle seçtiği, %69.1'inin bilimsel faaliyetlere katıldığı, %21.1'inin de toplumsal faaliyetlere katıldığı, %14.6'sının bilimsel yayınının olduğu belirlendi. Öğrencilerin yarıya yakınının (%49.6) yeniden hemşirelik mesleğini seçerim düşüncesini ifade ettiği saptandı (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrenci Hemşirelerin Sosyo-Demografik Değişkenlerine Yönelik Bulgularının Dağılımı (n = 123)

Değişkenler	n	%	
Cinsiyet	Kadın	104	84.6
	Erkek	19	15.4
	Toplam	123	100
Mezun Olunan Lise	Anadolu Lisesi	62	50.4
	Düz Lise	61	49.6
	Toplam	123	100
Sınıf	3. Sınıf	71	57.7
	4.Sınıf	52	42.3
	Toplam	123	100
Hemşirelik okumaktan memnuniyet	Evet	81	65.9
	Hayır	42	34.1
	Toplam	123	100
Hemşirelik mesleğini seçme nedeni	Kendi isteğimle	35	28.5
	Arkadaş, aile ve yakın çevre isteğiyle	25	20.3
	İş bulma kolaylığı	63	51.2
	Toplam	123	100
Bilimsel faaliyetlere katılım	Evet	85	69.1
	Hayır	38	30.9
	Toplam	123	100
Toplumsal faaliyetlere katılım	Evet	26	21.1
	Hayır	97	78.9
	Toplam	123	100
Yayın	Evet	18	14.6
	Hayır	105	85.4
	Toplam	123	100
Hemşireliği yeniden seçer miydiniz?	Evet	61	49.6
	Hayır	62	50.4
Toplam	123	100	

Tablo 3. Öğrenci Hemşirelerin Profesyonellik Tutum Ölçeği'nin Alt Boyutları Ortalaması (n = 123)

Profesyonellik ve Alt boyutları	$\bar{X}$	SD
Bilimsel Bilginin Artmasına Katkı	22.17	5.85
Otonomi	13.76	1.83
İşbirliği	17.56	5.51
Yeterlilik ve Sürekli Eğitim	13.43	2.22
Mesleki Örgütlere Katılım ve Mesleki Gelişim	10.42	1.74
Komitelerde Çalışma	8.01	1.91
Toplumsal Hizmet	12.52	2.49
Etik Kodlar ve Teori	12.23	2.32
Genel Profesyonellik Düzeyi	110.13	15.73

Öğrencilerin Profesyonellik Tutum Ölçeği alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları, Bilimsel Bilginin Artmasına Katkı 22.17 ± 5.85, Otonomi 13.76 ± 1.83, İşbirliği 17.56 ± 5.51, Yeterlilik ve Sürekli Eğitim 13.43 ± 2.22, Mesleki Örgütlere Katılım ve Mesleki Gelişim 10.42 ± 1.74, Komitelerde Çalışma 8.01±1.91, Toplumsal Hizmet 12.52 ± 2.49, Etik Kodlar ve Teori 12.23 ± 2.32'dir. Genel Profesyonellik Düzeyi puan ortalaması ise 110.13 ± 15.73'dür (Tablo 3).

Öğrenci hemşirelerin bilimsel faaliyetlere (kongre, sempozyum gibi) katılma durumuna göre ölçek alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında, Bilimsel Bilginin Artmasına Katkı (p = .020, t: 2.357), Otonomi (p = .000, t: 3.021), İşbirliği (p = .000, t: 3.420), Mesleki Örgütlere Katılım ve Mesleki Gelişim (p = .010, t: 2.519) ve Komitelerde Çalışma (p = .022, t: 2.243) arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar saptanmıştır. Tüm bu alt boyutlarda bilimsel faaliyetlere katılanların puanlarının katılmayanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

Öğrenci hemşirelerin toplumsal faaliyetlere katılma durumuna göre ölçek alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise, Mesleki Örgütlere Katılım ve Mesleki Gelişim (p = .010, ZMU: 881.0), Komite (p = .000, ZMU: 786.0), Etik (p = .020, ZMU: 896.0) arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar saptanmıştır. Tüm bu alt boyutlarda toplumsal faaliyetlere katılanların puanlarının katılmayanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

Tartışma

Belirli bir alanda “yüksek oranda uzmanlık, bilgi, beceri, tutum ve davranış biçimine” profesyonellik denir (15,16). Hemşirelikte profesyonel davranışın başta gelen koşulu bilimi ve bilimsel yöntemi yeterince anlamak ve mesleğe yansıtmasıdır. Hemşireliğin profesyonelleşmesinde kaliteli eğitim önemli bir yere sahiptir (17). Çünkü profesyonel olmak; o mesleğin üstlendiği işin en iyisini yapabilmek ya da standardı yüksek bir hizmet verebilmeyi gerektirmektedir (12,18).

Hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik tutum düzeyinin belirlenmesi amaçlanan bu çalışmada, Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonellik Tutum Ölçeğinden alınabilecek en yüksek puanın 140 olduğu göz önüne alındığında öğrenci hemşirelerin yüksek profesyonellik tutumu gösterdikleri söylenebilir. Benzer biçimde Karadağ, Hisar, Çelik ve Baykara (2016)'nın son sınıf hemşirelik öğrencilerinin profesyonellik düzeylerini inceledikleri çalışmalarında, öğrencilerin profesyonellik düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir (19). Ak ve arkadaşları (2018)'nin hemşirelik öğrencileri ile yaptığı çalışmada öğrencilerin profesyonel tutum düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir (20). Yapılan araştırmalar ile uyumlu sonuçların elde edilmesi, hemşirelik eğitiminde ülke genelinde akreditasyon çalışmalarının artması ve öğrenci hemşireler derneği gibi derneklerin faaliyetlerini artırması öğrencilerde farkındalık oluşturduğunu düşündürmektedir. Ayrıca araştırmanın yapıldığı fakültenin her yıl Uluslararası Adli Hemşirelik Kongresi düzenleyen kurum olması ve öğrencilerin aktif katılımının sağlanması da öğrencilerin profesyonellik davranışlarını olumlu etkilediğini düşündürmektedir.

Bu çalışmada Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonellik Tutum Ölçeğinin alt boyut puan ortalamaları incelendiğinde, Bilimsel Bilginin Artmasına Katkı boyutunda en yüksek puan ortalaması, Komitelerde Çalışma alt boyutunda ise en düşük puan ortalamasına sahip oldukları belirlenmiştir (Tablo 3). Ölçekte Bilimsel Bilginin Artmasına Katkı alt boyutunda yer alan sorulardan bazıları, “Hemşirelikte Mastır/Yüksek Lisans/Doktora yapmayı düşünüyorum”, “Mesleğe başladıktan sonra alanımla ilgili bilimsel dergilerde makale yazmayı düşünüyorum”, “Araştırmalarda ve projelerde görev almayı düşünüyorum” şeklindedir. Meslekte profesyonelleşme, mesleğin araştırma bilgi ve kültürünün temelleri, lisans eğitimi sırasında atılmaktadır. Hemşirelik mesleğindeki bilimsel gelişmeler de hemşirelik eğitiminin araştırma ile temellendirilmesini desteklemektedir(21-23).

Tablo 4. Sosyo-Demografik Değişkenler ile Öğrenci Hemşirelerin Profesyonellik Tutum Ölçeği'nin Alt Boyutları Arasındaki İlişki*

Değişkenler	Bilgi			Otonomi			İşbirliği			Mesleki örgütlere katılım			Komite			Etik		
	X± SD	t**	p	X± SD	t	p	X± SD	t	p	X± SD	t	p	X± SD	t	p	X± SD	t	p
Sınıf																		
3.sınıf (n=71)	21.8±6.73	-.860	.390	13.5±1.92	-1.73	.860	17.0±5.86	-1.342	.180	10.15±1.98	-	.040	7.74±2.12	-	.070	11.83±2.64	-	.020
4.sınıf (n=52)	22.6±4.40			14.0±1.65			18.34±4.94			10.78±1.28			2.012			8.38±1.52		
Bilimsel Faaliyet	22.98±5.69	2.357	.020	14.11±1.60	3.021	.000	18.65±5.21	3.420	.000	10.68±1.58	2.519	.010	8.27±1.76	2.243	.022	12.38±2.30	1.090	.273
Evet (n=85)	20.34±5.88			12.97±2.07			15.13±5.44			9.84±1.96			7.44±2.12			11.89±2.34		
Hayır (n=38)																		
Toplumsal Faaliyet	Mean Rank	Z _{MU} ***	p	Mean Rank	Z _{MU}	p	Mean Rank	Z _{MU}	p	Mean Rank	Z _{MU}	p	Mean Rank	Z _{MU}	p	Mean Rank	Z _{MU}	p
Evet (n=26)	65.65	1166.0	.551	67.92	1107.0	.304	64.17	1204.5	.720	76.62	881.0	.010	80.27	786.0	.000	76.04	896.0	.020
Hayır (n=97)	61.02			60.41			61.42			58.08			57.10			58.24		

**t: Independent Samples t Test

***Z_{MU}: Mann Whitney U testi

Buna göre, öğrencilerin özellikle son sınıfta “toplumsal duyarlılık” adı altında bir ders aldıkları ve bu ders kapsamında çeşitli araştırma - projeler yaptıkları, ayrıca eğitim gördükleri hemşirelik bölümünün her yıl aktif olarak kongre düzenlemesi de (Adli Hemşirelik Kongresi) öğrencileri araştırmaya, makale okumaya yaklaştırdığı düşünülmektedir. Bununla birlikte öğrencilerin aldıkları lisans eğitimine ek olarak lisansüstü eğitimlerini yapmak istedikleri ve mesleki alanda araştırmacı ve proje yapabilmeye konusunda ileri çalışmalar yapmayı planladıkları, dolayısıyla profesyonelleşme konusunda farkındalık kazandıkları söylenebilir. Karadaş ve Özdemir (2015) 'in yaptığı çalışmaya göre hemşirelik öğrencilerinin yüksek araştırma farkındalığına ve olumlu tutuma sahip olması, örneklemi oluşturan genç popülasyonun kültürel olarak teknoloji çağında yetişmesi ve araştırmanın önemini kavraması ile yorumlanmıştır (23). Toraman ve ark., (2013) tarafından dördüncü sınıf hemşirelik öğrencileriyle yapılan bir çalışmada, öğrencilerin yaklaşık %75'inin en az bir bilimsel araştırmaya katıldıkları ve yaklaşık üçte ikisinin bir araştırmanın planlama ve uygulama aşamasında yer aldıkları belirlenmiştir (24). Çalışmamıza katılan öğrenci hemşirelerin Bilimsel Bilginin Artmasına Katkı boyutundan yüksek puan ortalaması almalarının diğer bir nedeni olarak da, eğitim müfredatında 7. ve 8. yarıyılıda Toplumsal Duyarlılık I ve II dersi almaları ve bu dersler kapsamında topluma yönelik araştırmalar yapmaları gösterilebilir (Tablo 3).

Bu araştırmada Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonellik Tutum Ölçeğinin alt boyut puan ortalamalarına bakıldığında İşbirliği alt boyutunun da yüksek bir ortalamaya sahip olduğu görülmektedir. Hemşirelikte işbirliği, ortak bir hedefe ulaşmak için (hastanın iyi olması) birlikte çalışan ve farklı uzmanlık alanında olan sağlık ekibinin yer aldığı sağlık profesyonelleri arasındaki ilişki ve etkileşimleri içeren bir süreç olarak tanımlanmaktadır (25,26). Dünya literatürü incelendiğinde öğrenci hemşirelerin işbirliğine yönelik herhangi bir çalışmaya rastlanmazken, ülkemizde hemşirelerde işbirliği üzerinde Durmuş ve arkadaşlarının (2018) çalışması bulunmaktadır (25). Bu çalışma sonucuna göre, hemşireler arası işbirliği orta düzeyde saptanmıştır. Çelik ve Karaca (2017) 'nin hemşirelerde yapmış olduğu çalışmaya göre ise hemşirelerin ekip çalışması yüksek düzeyde bulunmuştur (27). Hastanelerde ekip çalışması ve işbirliği kaçınılmazdır. Dolayısıyla öğrencilere eğitimleri boyunca, gelecekte mesleklerini icra ederken ekip çalışması ve işbirliğinin önemi kavratılmalı ayrıca uygulamaya çıktıkları kliniklerde de hemşireler arasında işbirliğine yönelik çalışmalar yapılmalıdır.

Bu araştırmada öğrenciler, Öğrenci Hemşirelere Yönelik Profesyonel Tutum Ölçeğinin Komitelerde çalışma alt boyutundan en düşük puan ortalamasını almıştır (Tablo3). Öğrenciler yoğun ders ve uygulamalardan dolayı komitelerde görev yapamamaktadırlar. Öğrenci komitesinin aktif olması, okul yönetimi tarafından öğrencilerin çeşitli komitelerde görev verilmesi (kalite komisyonu gibi) öğrencilerin komitede çalışma bilincinin gelişmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Ayrıca konuya uygulama alanı yönüyle bakıldığında, ülkemizde hizmet veren çoğu kamu hastanelerinde özellikle Etik Komitelerde Hemşireler görev yapmamaktadır. Öğrenci hemşireler uygulamaya çıktıkları hastanelerde özellikle “Hemşirelikte Yönetim” dersi uygulaması esnasında hastanelerde yer alan komiteleri incelerken etik komitelerin üyeleri arasında hemşirelerin yer almadığını fark etmektedirler. Dolayısıyla öğrenciler, gelecekte kariyerlerini şekillendirirken hastanelerde herhangi bir komitede görev almayı istemeyebilirler. Çünkü öğrenciyken tecrübe edindikleri ve fark ettikleri durumu mezuniyet sonrası kendi meslek yaşantılarına yansıtılabilmektedirler.

Öğrenci hemşirelerin demografik değişkenlerle Öğrenci Hemşirelerin Profesyonellik Tutum Ölçeği'nin alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında sınıflar ile ölçek alt boyutları ilişkisine bakılmış ve etik ile mesleki örgütlere katılım boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı sonuç elde edilmiştir. Etik ve mesleki örgütlere katılım alt boyutlarında 4. sınıf öğrencilerinin puan ortalamasının 3. sınıflardan daha yüksek olduğu saptanmıştır (Tablo 4). Mesleki örgütlere üye olmak profesyonelliği arttıran önemli faktörlerden birisidir (28). Mesleki örgütlenme, hemşireler arasında birliktelik hissi sağlamasının yanı sıra hemşirelik uygulamaları için rehber olması ve kaynak sağlaması açısından da önemlidir (29). Kiper ve Koştu (2010) 'nun hemşirelik son sınıf öğrencilerinin mesleki örgütlere katılımlarını incelediği araştırmada, öğrencilerin yalnızca %15'nin mesleki örgütler hakkında bilgi sahibi olduğu saptanmıştır (30). Benzer çalışmalarda da hemşirelik öğrencilerinin mesleki örgütlere katılım oranının düşük olduğu bildirilmiştir (19,20). Bu çalışmada öğrencilerin profesyonellik alt boyutlarından en az puan ortalamasına sahip olan alt boyutlar arasında mesleki örgütlere katılım da yer almaktadır. 4. sınıf öğrencilerinin 3. sınıf öğrencilerine göre mesleki örgütlere katılım alt boyutundan yüksek puan almaları, son sınıfta Hemşirelikte Yönetim ve Sağlık Hukuku gibi dersleri alıyor olmaları, ayrıca mezun olmaya yakın oldukları için iş yaşamını, hak ve sorumluluklarını sorgulamaya başlamalarıyla ilişkilendirilebilir. Öğrencilerin profesyonel tutum kazanmalarında mesleki örgütlere katılım oranlarının artırılması için öğrencilerin ilk yıllardan başlayarak dernekler hakkında bilgilendirilmeleri ve mesleki örgütlerde görev almalarının sağlanması için desteklenmesi büyük önem arz etmektedir (20).

Öğrenci hemşirelerin bilimsel faaliyetlere (kongre, sempozyum gibi) katılma durumu ile ölçek alt boyutları arasındaki ilişkiye bakıldığında ise, Bilimsel Bilginin Artmasına Katkı, Otonomi, İşbirliği, Mesleki Örgütlere Katılım ve Mesleki Gelişim ve Komitelerde Çalışma arasında istatistiksel olarak anlamlı sonuçlar saptanmıştır (Tablo 4). Tüm bu alt boyutlarda bilimsel faaliyetlere katılanların puanlarının katılmayanlara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 3). Dikmen ve arkadaşları (2014) 'nin hemşirelerin profesyonellik tutumlarını incelediği çalışmasına göre, bilimsel etkinliklere katılan hemşirelerin profesyonellik tutumları, bilimsel bir etkinliğe katılmayanlara göre anlamlı olarak daha yüksektir (31). Yine aynı çalışmada bilimsel etkinliklere katılan hemşirelerin mesleki örgütlere katılım oranları da yüksek bulunmuştur. Benzer çalışmalarda da toplumsal bir faaliyete katılan hemşirelik öğrencilerinin profesyonel tutumlarının daha yüksek olduğu saptanmıştır (19,20). Bu bağlamda öğrencilerin eğitim hayatı boyunca düzenli olarak meslekleri ile ilgili, kongre, sempozyum gibi bilimsel etkinliklere katılmaları ve bu yönde desteklenerek profesyonellik davranışlarının olumlu yönde etkilenebileceği söylenebilir.

Sonuçların Uygulamada Kullanımı

Bu araştırmada, hemşirelik 3. ve 4. sınıf öğrencilerinin mezuniyet sonrasında mesleki bilgi yükünü arttırmaya yönelik faaliyetlerde bulunmak istedikleri ancak komitelerde çalışma durumlarının yetersiz olduğu bunun yanı sıra 4. sınıf

öğrencilerinin mesleki bilgi yükünü arttırma, işbirliği, komitelerde çalışma, mesleki örgütlere katılma ve etik kodlar alt boyutlarından aldıkları puanların 3. sınıflara göre yüksek ve anlamlı olduğu, ayrıca kongre sempozyum gibi bilimsel faaliyetlere katılan öğrenci hemşirelerin Bilimsel Bilginin Artmasına Katkı, Otonomi, İşbirliği, Yeterlilik ve Sürekli Eğitim, Mesleki Örgütlere Katılım ve Mesleki Gelişim ve Komitelerde Çalışma puanları katılmayanlara göre yüksek ve anlamlı olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin genel profesyonellik tutumlarının da yüksek düzeyde olduğu saptanmıştır.

Çalışmanın sonucuna göre öneriler;

- Öğrencilere eğitim hayatları boyunca meslekte profesyonellik konusunda farkındalığın artırılmasının sağlanması, okullarda düzenlenen mesleki etkinliklerde öğrencilere aktif rol verilmesi,
- Eğitim müfredatına mesleki profesyonellik dersleri eklenmesi ve bu derslerin 1. ya da 2. sınıf itibarıyla verilmesi,
- Mesleki profesyonellik dersi kapsamında; öğrencilere meslek etiği, bilimsel faaliyet düzenleme, ulusal ve uluslar arası derneklerin tanıtımı, özellikle hastanelerde yer alan komitelerin tanıtımı, mesleği kapsayan kanun ve yönetmeliklerin irdelenmesi, araştırma yapmanın ve makale okumanın önemi, mesleki dergilerin tanıtımı ve takibi, hemşirelik hizmetlerinde kanıta dayalı uygulamaların nasıl arttırılacağı gibi konular işlenebilir.
- Öğrencilerin eğitim sürecinde mesleğe ilişkin profesyonellik algılarını destekleyen uygulama ortamlarının niteliği ile başta hemşireler olmak üzere diğer sağlık profesyonelleri ve öğretim elemanlarının rol model olmaları ve profesyonellik kriterleri temelinde davranışları önerilebilir.

Çalışmanın Kısıtlılıkları

Çalışma, veri toplamada kullanılan ölçek maddeleri ile sınırlıdır. Çalışma sonuçları yalnızca çalışmanın yürütüldüğü bir kamu üniversitesinde öğrenim gören hemşire öğrencilere genellenebilir. Araştırmanın verileri anket yöntemi ile toplandığı için, öğrencilerin verdiği cevapların doğru olduğu kabul edilmektedir.

Çıkar Çatışması

Araştırmacılar arasında herhangi bir çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

1. Çelik B, Karadağ A, Hisar F. Instrument of professional attitude for student nurses (IPASN): A confirmatory factor analytic study. *Nurse Educ Today* 2012; 32(5): 497-500
2. Karadağ A, Hisar F, Elbas ÖN. The level of professionalism among nurses in Turkey. *J Nurs Scholarsh* 2007; 4: 371-373.
3. Miller BK. Just what is a professional? *Nursing Success Today* 1985; 2 (4): 21-27
4. Altıok HÖ, Üstün B. Profesyonellik: kavram analizi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2014; 7 (2):151-155
5. Miller BK, Adams D, Beck L. A behavioural inventory for professionalism in nursing. *J Prof Nurs* 1993; 9: 290-295.
6. Leddy S, Pepper JM. The professional nurse, conceptual bases of professional nursing. (Fourth Edition, 4-5).USA: Lippincott.1998
7. Kelly S, Courts N. The professional self-concept of new graduate nurses. *Nurse Educ Pract* 2007; 7: 332-337.
8. Bang KS, Kang JH, Jun MH, Kim HS, Son HM, Yu SJ ve ark. Professional values in Korean undergraduate nursing students. *Nurse Educ Today* 2011; 31(1): 72-75.
9. Leduc K, Kotzer AM. Bridging the gap: a comparison of the professional nursing values of students, new graduates, and seasoned professionals. *Nursing Education Perspectives* 2009; 30 (5): 279-284.
10. Eşer İ, Orkun N, Çetin P. Hemşirelik imajı ve 1950'li yıllarda bir seri ilan. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 2017; 10 (4): 275-278
11. Özpancar N, Aydın N, Akansel N. Hemşirelik 1. Sınıf öğrencilerinin hemşirelik mesleği ile ilgili görüşlerinin belirlenmesi. *Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2008; 12(3): 9-17.
12. Çevik K, Khorshid L. Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel davranışları uygulayabilme durumlarının belirlenmesi. *Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 2012; 28 (2): 23-30
13. Özdelikara A, Ağaçdıken Alkan S, Mumcu Boğa N. Ondokuz Mayıs Üniversitesi hemşirelik son sınıf öğrencilerinde profesyonelliğin belirlenmesi. *Uluslar arası Sağlık Yönetimi ve Stratejileri Araştırma Dergisi* 2016; 2(2): 1-11
14. Hisar F, Karadağ A, Kan A. Development of an instrument to measure professional attitudes in nursing students in Turkey. *Nurse Educ Today* 2010; 30(8):726-730.
15. Vicdan AK. Hemşirelikte profesyonellik, Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi, Sempozyum Özel Sayısı 2010; 261-263.
16. Yıldırım A. Meslekleşme süreci ve hemşirelik. *Hemşirelik Forumu* 2001; 4(1): 23-25.
17. Kavaklı Ö, Uzun Ş, Arslan F. Yoğun bakım hemşirelerinin profesyonel davranışlarının belirlenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi* 2009; 51: 168-173.
18. Yetkin A. Öğrencilerin hemşire öğretmede aradığı özelliklerin incelenmesi, Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi 1999; 2(1): 11-20.
19. Karadağ A, Hisar F, Çelik B, Baykara ZG. Determining professionalism in Turkish students nurses. *Journal of Human Sciences* 2016; 13 (1): 674-82.
20. Ak B, Cerit B, Dikmen Y, Erol F. Hemşirelik öğrencilerinin profesyonel tutumları ve etkileyen faktörler. *STED/Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi* 2018; 27 (4): 232-242.
21. Halabi JO, Mansour AH. Attitudes of Jordanian nursing students towards nursing research. *Journal of Researching Nursing* 2010; 17(4): 363-373

22. Irvine F, Gracey C, Jones OS, Roberts JL, Tamsons RE, Tranter S. Research awareness: Making learning relevant for pre-registration nursing students. *Nurse Educ Pract.* 2008; 8: 267–275.
23. Karadaş C, Özdemir L. Hemşirelik öğrencilerinin araştırmaya yönelik farkındalık ve tutumlarının değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 2015; 30–39.
24. Toraman UA, Bayık TA, Kalkım A, Balyacı EÖ. Klasik ve entegre eğitim modeli ile öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin araştırmaya yönelik tutum ve farkındalıkları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi E-Dergisi* 2013; 6(3): 132-138.
25. Durmuş SÇ, Ekici D, Yıldırım A. The level of collaboration amongst nurses in Turkey. *International Nursing Review* 2018; 65(3): 450-458
26. Haire B. *Interprofessional Care: A Model of Collaborative Practice.* PEI Health Sector Council. Charlottetown, PEI. January 2010; p.6.
27. Çelik A, Karaca A. Hemşirelerde ekip çalışması ve motivasyon arasındaki ilişkinin ve etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi* 2017; 14 (4): 254-263
28. Wynd CA. Current factors contributing to professionalism in nursing. *J Prof Nurs.* 2003; 19(5):251-61
29. Adams D, Miller BK. Professionalism in nursing behaviors of nurse practitioners. *J Prof Nurs.* 2001; 17(4): 203-10.
30. Kiper S, Koştu N. Denizli sağlık yüksekokulu son sınıf öğrencilerinin mesleki örgütlenme konusundaki görüşleri. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi* 2010; 5(14): 1-14.
31. Dikmen Y, Yönder M, Yorgun S, Usta YY, Umur S, Aytekin A. Hemşirelerin profesyonel tutumları ile bunu etkileyen faktörlerin incelenmesi. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi* 2014; 17(3): 158-164